

— Mededelingenblad —

Nederlandse

Werkgemeenschap

voor
Individual Psychologie

38^e Jaargang Oktober 1989

Redactie: Potgieterlaan 21

2394 VA Hazerswoude Rijndijk

Nederlandse Werkgemeenschap voor Individual Psychologie.

Secretariaat: Mw. A. Schoute - Augustijn
P.K. Leeuwenberghlaan 18
2267 BN Leidschendam.
tel. 070 - 900940

Postgiro 476400 t.n.v. Ned. Werkgemeenschap voor
Individual Psychologie.

Ereleden:

Mw. L.M.C. Richard - Stuurman, Den Haag.
Hr. J.H. Richard, Den Haag.

Redaktie adres:

Potgieterlaan 21
2394 VA Hazerswoude Rijndijk.
tel. 01714 - 16110

Wees niet bevreesd

langzaam vooruit te komen,

maar wel

stil te blijven staan.

(Chinees spreekwoord)

Nederlandse Werkgemeenschap voor Individual Psychologie.

BESTUUR:

Gerard Kulker, voorzitter.
Potgieterlaan 21, 2394 VA Hazerswoude-Rijndijk.
Tel. 01714 - 16110

Annemarie Schoute - Augustijn, secretaris.
P.K. Leeuwerghlaan 18, 2267 BN Leidschendam.
Tel. 070 - 900940

Theo Joosten, penningmeester.
Dotingastate 58, 8926 MR Leeuwarden.
Tel. 058 - 666462

Dien Strobosch - van Duyne, 2^e secretaris.
Raphaëlstraat 18¹, 1077 PT Amsterdam.
Tel. 020 - 794363

Prof. dr. Cyriel De Keyser, cursus.
Waversebaan 1, B 3031 Oud Heverlee, België.
Tel. 09 - 32 - 16 - 235199

Dr. Jeanette Noordenbos,
Goeverneurkade 32, 2274 KJ Voorburg.
Tel. 070 - 861674

Ton de Bruijn, M.A.
Frans Halsstraat 25, 3583 BL Utrecht.
Tel. 030 - 516557

slaat toe:

Op driejarige leeftijd werd het vredige leventje van Pablo opgeschikt door een aardbeving. De familie Picasso moest vluchten en drie dagen na de aardshok werd een zusje geboren.

Een probleem is volgens Alice Miller, dat mensen geen van allen de gevolgen van hun traumatische opvoeding verwerken. Zij zoeken de schuld bij zichzelf en niet bij hun ouders, zoals zij volgens haar eigenlijk moeten doen om de opgelopen schade te genezen.

Zij stelt: "In de morele eis, die onze opvoeding oplegt om de ouders te vergeven, zie ik de onvermijdelijke blokkering en verlamming van het therapeutische proces." De psycho-analytische situatie met een "superieure, alwetende uitlegger, de analiticus" en de "onwetende patiënt" is een herhaling van de autoritaire structuur van de opvoeding. Zij wijst daarmee de psycho-analyse radicaal of als therapievorm, die kindertrauma's kan helen. En moet daarmee op zoek naar een andere methode. In "zelfkennis in ballingschap" noemt zij de Zwitserse kollega Konrad Stettbacher, als degene die in staat is om de allereerste trauma's die een mens oploopt door de "zwarte pedagogie" werkelijk te doorleven en daardoor op te lossen.

Die vier stappen, waaruit de methode is opgebouwd, zijn:

1. het beschrijven van de situaties en de gevoelens;
2. het uitspreken daarvan;
3. de situatie in twijfel trekken;
4. de behoeften onder woorden brengen.

Kwa methodiek m.i. niet zoveel nieuws.

Geestelijke leefbaarheid.

Ons land is leefbaar door het spel,
door samenspel met medestanders
en tegenspel met tegenstanders:
Geen paradijs, maar ook geen hel !

Een paradijs, dat is niet goed,
dan is het werken uitgebannen
en worden boeven niet verbannen.
Dat doet de maatschappij geen goed !

Een hel is eveneens niet goed.
Dan kunnen schurken samspannen
en vechten mannen tegen mannen.
Dan vloeit er veel onschuldig bloed !

Het beste is zoals het is.
Dat is: In allebei de Staten
geen bazigen, maar democraten,
want anders gaat het zeker mis !

Zoals het goed is voor het land,
is het ook goed voor de gezinnen.
Daar moet het overleg het winnen
van wederzijdse tegenstand !

Als kind'ren worden opgevoed
in democratische gezinnen,
dan gaat zelfstandigheid beginnen.
In fasen en dan gaat het goed !

J. van der Hee.

Cursus nieuws:

In de maand juni 1989 sloot de eerste groep cursisten de tweejarige basiscursus af.

Een drietal van hen werd namens de N.W.I.P. in de bloemen gezet, omdat aan hen het getuigschrift kon worden uitgereikt door Prof. dr. C.C. De Keyser.

Een viertal cursisten zal hun studie nog met een werkstuk dienen af te ronden. Een tweetal behaalde enkele deelcertificaten.

Over het nivo van de studenten is Prof. dr. C.C. De Keyser bijzonder positief. Dit wordt bevestigd door erkenning van buiten af. Zo hebben twee studentes inmiddels op grond van hun werkstuk en andere studieresultaten een studiebeurs ontvangen en zullen hun verdere opleiding in het buitenland vervolgen.

Het is Prof. dr. C.C. De Keyser gelukt de studenten zo te enthousiasmeren, dat twee in Amerika gerespecteerde methodieken/trainingen in Nederland via de cursus zijn geïntroduceerd.

De dames Marieke van Eldert en Marieke Vonk hebben zich, zoals verderop in ons mededelingenblad zal blijken, uitvoerig bezig gehouden met de S.T.E.P. (Systematic Training Effective Parenting). Terwijl de heer Theo Joosten de S.T.E.T. (Systematic Training Effective Teaching) binnen het onderwijs gestalte gaat geven.

Inmiddels is na een opencollegedag op 27 mei 1989 en een gerichte reclame campagne op 9 september j.l. een nieuwe groep van 13 cursisten gestart.

passen. Ze hebben daarvoor de naam "opvoeding" bedacht, maar in feite is het gewoon "kindermishandeling". (zwarte pedagogie)

Doordat de pasgeborene zich zo wonderwel aanpast aan die wrede wereld denken die opvoeders dat ze het kind "van alles" aan kunnen doen zonder dat het daarvan schade ondervindt. Maar de zogenaamde aanpassing van het kind is niet meer dan een verdringing van de pijn. Later, als ze zelf opvoeder zijn geworden, zijn ze het vergeten. De traumatische ervaringen, die ze in hun kindertijd verdrongen, worden nu onbewust herhaald en doorgegeven aan hun eigen kinderen.

De cirkel is rond.

Als kind heeft Alice Miller zelf aan de lijve ondervonden wat een liefdeloze opvoeding betekent. Zij had een moeder, die haar niet begreep en haar geen warmte kon geven.

Nu is bekend dat ook Freud zijn oedipus-complex pas kon ontwikkelen, toen zijn vader overleed en hij zijn eigen analyse kon beginnen. Het is dus niet vreemd dat Alice Miller vanuit eigen negatieve ervaringen tot een verwerping van alle pedagogische opvattingen komt.

Zij maakt hiermee haar eigen stellingname waar.

Vanuit de individueelpsychologie spreken wij over "duivelskringen" en nemen waar hoe ze haar eigen ideeën over de werkelijkheid (tendentieuze apperceptie) in stand houdt. Ze neemt de schilder Pablo Picasso onder de loep, die nog op hoge leeftijd buitensporige mannelijke en vrouwelijke geslachtsdelen schilderde. Mannelijke vitaliteit beweren de kenners. Alice Miller vindt dat geen bevredigend antwoord en gaat op zoek naar mogelijke trauma's uit zijn kindertijd. Dat is moeilijk, want de kleine Pablo groeide op in een harmonisch gezin met liefhebbende ouders, die hem vertroetelde.

Maar zoekt en gij zult vinden, de tendentieuze apperceptie

met eisen waaraan ze niet kunnen voldoen en dus in een stress geraken.

Kent U zo'n bedrijf ?

Ik niet en ik meen derhalve te mogen stellen, dat er dus iets anders aan de hand is. Er is iets mis met de klemtoon in de zorg en benadering van dit probleem. De mate waarin de oplossing van dit probleem zowel bedrijfs- als mensgericht is, lijkt niet in een goede verhouding tot elkaar.

We komen daarmee terug op de sfeer van gelijkwaardigheid tussen het bedrijf/managers en de werknemers; tussen het taakgerichte en het mensgerichte.

En op het funeste van een schijnbare tegenstelling in plaats van een aanvulling en vinden van elkaar. (holisme) De individualpsychologie zou vanuit haar visie in deze zeker een goede bijdrage kunnen leveren tot een oplossing. Wie durft ?

ALICE MILLERS RADICALE KRUISTOCHT TEGEN HET KWAAD VAN DE OPVOEDING.

Van de hand van deze psycho-analytica zijn inmiddels weer een aantal boeken verschenen.

Te weten: "Zelfkennis in ballingschap-De verdringing van de kindertijd, tot welke prijs?"

"De gemeden sleutel-De kindertijd en onze cultuur."

Alice Miller gaat onverdroten door op de reeds eerder ingeslagen weg. Zij het dat haar betoog nu één grote aanklacht is tegen de domme lezers, die haar niet willen volgen in haar kruistocht tegen het kwaad.

Haar stellingname blijft derhalve dat het kleine kind wordt geboren in een kille onverschillig wereld. De opvoeders hebben een groot arsenaal aan methoden en dresuurmiddelen ontwikkeld om het kind aan hun wereld aan te

Doctoraalscriptie S.T.E.P. : een aanwinst.

Inleiding.

Het is de laatste jaren niet zo vaak gebeurd dat in het nederlandse taalgebied een scriptie verschijnt op het Individualpsychologische vlak.

In 1986 voltooide E. Vanpoucke een zeer informatieve verhandeling over "Opvoedend onderwijs naar Individualpsychologische inspiratie". Op heldere wijze bespreekt hij de bijdragen en betekenis van Adler, Dreikurs en Corsini voor het onderwijs.

In mei 1989 presenteren Marieke van Eldert en Marieke Vonk hun doctoraalscriptie Klinische Pedagogiek: "S.T.E.P., een alternatief in de opvoeding." Daar deze scriptie ook als afronding van de basiscursus Individualpsychologie heeft gegolden, is ze tot stand gekomen onder begeleiding van Prof. dr. C.C. De Keyser (katholieke universiteit van Leuven) en dr. A. van Londen (rijksuniversiteit van Utrecht). De samenstelsters van dit werkstuk bespreken de Dreikursiaanse en Gordoniaanse benadering van oudereducatie. Tenslotte doen ze een aanbeveling voor een integratiemodel: Systematic Training for Effective Parenting (S.T.E.P.) Binnen de beperkte ruimte van een artikel zal ik hierna trachten een indruk te geven van hetgeen in deze scriptie per hoofdstuk aan de orde komt. Met enkele overwegingen - zo U wilt aanbevelingen - zal ik dit artikel afsluiten.

Hoofdstuk 1

Beschrijving van de theorie en grondslagen van de individualpsychologie m.b.t. ouderstudiegroepen.

Na in de inleiding vier richtingen in vaardigheidstrainingen te hebben onderscheiden (gedragsmodificatie, Gordon, R.E.T., Dreikurs), wordt de centrale vraagstelling van de scriptie als volgt verwoord:

"Welke elementen uit Dreikursiaanse respectievelijk Gordoniaanse richting zijn in het S.T.E.P.-programma vertegenwoordigd en op welke wijze is deze combinatie door de auteurs verantwoord?"

Het is volkomen logisch om hierna beide richtingen te bespreken.

In het eerste hoofdstuk wordt na een korte biografie van Adler en Dreikurs op heldere wijze weergegeven wat enkele essentiële uitgangspunten van de I.P. zijn.

Individualpsychologen zien de mens als een eenheid (holisme), die zelf verantwoordelijkheid draagt voor zijn relatie t.o.v. het leven; de buitenwereld.

In zijn gedragingen is de mens doelgericht (teleologie) en daarom is de vraag "waartoe" relevanter dan de "waarom-vraag", als het gaat om inzicht in menselijk gedrag te verkrijgen.

De richting van het menselijk gedrag wordt beïnvloed door zijn omgeving en de keuzen, die ieder daarbinnen maakt. Uiteindelijk is de richting van het gedrag te begrijpen, als het wordt gezien in het perspectief van het Gemeenschapsgevoel. Van de ontwikkeling van deze aangeboren mogelijkheid hangt af hoe nuttig ieder zijn levenstaken -werk, vriendschap, liefde- realiseert.

Permanent interpreterend maakt elke persoon zijn keuzen -bewust en veelal onbewust- en ontstaat ieders unieke levensstijl. Bij de ontwikkeling hiervan spelen orgaanonderwaardigheid, gezinsatmosfeer en gezinsconstellatie een rol.

Het lijkt me van belang er hier al op te wijzen, dat de doelen deel uitmaken van het concept "levensstijl".

nodig en gewenst bijscholing/deskundigheidsbevordering. Dit alles als uitdaging, aanmoediging en bemoediging.

Misschien denkt U bij het lezen hiervan dat er niets verrassends in dit artikel staat.

Toch noem ik het heel verassend dat:

- zo'n rapport, dat dus weinig nieuws bevat, ter kennisname naar de eerste en tweede kamer gaat;
- het TNO opdracht heeft gekregen een stress-handboek te maken. Dit handboek moet dan zowel de werknemers als managers meer inzicht gaan geven in de problemen van stress in verband met arbeid.
- eind dit jaar wordt er een symposium gehouden over het voorkomen van stress.

Is men dan zo kortzichtig en geldverspillend bezig, dat men zich met overbodige zaken aan het bezig houden is? Ik vrees helaas van niet, want het aantal mensen, dat uitvalt in het arbeidsproces is niet gering.

Waar niets nieuws ontdekt is en men er zo mee omgaat, komt de vraag aan de orde of men het zelf wel kan geloven of begrijpen?

In de beschrijving van het begrip stress wordt m.i. pijnlijk zichtbaar antwoord gegeven!

Letterlijk staat er:

Stress is een begrip voor de geestelijke en lichamelijke toestand, waarin een werknemer komt te verkeren als aan hem eisen worden gesteld waaraan hij niet kan voldoen.

Anders gezegd staat er dat er bedrijven zouden zijn, die los van hun goed doordachte en geformuleerde taak- en functie-omschrijvingen, de daarbij behorende opleiding en het functieprofiel, mensen aannemen, die daar in het geheel niet bij passen en derhalve geconfronteerd worden

Voor U gelezen:

RANGORDE IN BEDRIJF VAN INVLOED OP STRESS.

In dit artikel in de Volkskrant van al weer enkele maanden geleden, wordt melding gemaakt van een TNO-onderzoek, waaruit blijkt dat op een werkvloer waar contacten zijn tussen werknemers en leiding en geen strakke rangorde heerst, de minste stress bestaat.

Andere eigenschappen, die stress voorkomen zijn:

- mensgerichte in plaats van taakgerichte benadering;
- een zekere loopbaan begeleiding met mogelijkheden om door te groeien naar een andere functie;
- ter ondersteuning zijn daartoe functioneringsgesprekken nodig en mogelijkheden voor bijscholing/deskundigheidsbevordering.

Het is zeker niet toevallig dat we hierin een aantal Individualpsychologische thema's verdekt tegen komen.

Zoals: - relaties op basis van gelijkwaardigheid i.p.v. een rangorde.

Ik denk hierbij aan een democratische wijze van omgaan met elkaar. En dan niet de democratie van de meeste stemmen, maar de democratie waarin ik en jij komen tot wij.

- dat wij, of in adleriaanse termen "het gemeenschapsgevoel, is de grondhouding waarmee we mensgericht (=op elkaar gericht in een zeker samspel) onze werktaken uitvoeren.
- die aansluiting op elkaar zal natuurlijk noch statisch noch zonder problemen zijn.

Middelen om een goede afstemming in stand te houden zijn o.a. een loopbaan begeleiding, functionerings gesprekken met mogelijkheden voor waar

De auteurs wijzen hierop later in hun scriptie, als ze de vier doelstellingen van storend gedrag bespreken: " een onderscheid te maken tussen lange termijn doelen van de levensstijl en de korte termijn doelen van de gegeven situatie". (blz. 25)

Doelen maken deel uit van de levensstijl: " so ist der Lebensstil der allgemeinere Begriff. Ausser dem Ziel umfasst er auch die Meinung des Individuums von sich und der Welt." (Ansbacher, 1982, blz. 174)

Ook Schulman bespreekt dit thema in het artikel "Life style". (Schulman, 1973, blz. 16)

In het kader van deze scriptie is het voor de hand liggend na de bespreking van enkele fundamentele uitgangspunten een paragraaf te wijden aan het belang dat de I.P. hecht aan opvoeding.

Opvoedbaarheid van kinderen ligt in de aangeboren mogelijkheid Gemeenschapsgevoel te ontwikkelen. En dat te ontwikkelen is ook het hoofddoel van opvoeden !

Hierbij moet worden gelet op:

- ontwikkeling van het kind als sociaal wezen;
- harmonie als basis voor opvoeding;
- bemoediging.

Indien dit in acht wordt genomen, kunnen veel opvoedingsfouten voorkomen worden.

Dreikurs heeft met zijn inzichten over gelijkwaardigheid, democratie en respect een nadere theoretische (en ook praktische !) bijdrage geleverd aan het verschijnsel opvoeding. Dit geldt zeker wat zijn verklaring van storend gedrag betreft als het nastreven van de vier doelen: aandacht, macht, wraak en verondersteld onvermogen.

In de scriptie wordt dit helder - o.a. met behulp van schema's - uitgelegd.

Om storend gedrag te voorkomen of te verbeteren worden drie

opvoedingsmiddelen nader belicht:

- natuurlijke en logische gevolgen;
- bemoediging;
- gezinsraad.

Bij de gevolgen wordt niet ingegaan op "toegepaste logische gevolgen" (Tymister, 1987, blz. 107). Dergelijke gevolgen worden door de volwassene opgelegd, terwijl bij "logische gevolgen" de consequenties vooraf met de kinderen worden besproken. Juist in opvoedingssituaties komen "toegepaste logische gevolgen" naar mijn mening veelvuldig voor. Een reden om er aandacht aan te besteden.

Veel - niet individualpsychologisch geschoolde - opvoeders menen vaak dat ze "logische gevolgen" toepassen, terwijl ze het in feite hebben over de "toegepaste logische gevolgen".

Bij de bespreking van bemoediging en gezinsraad komt helder naar voren dat het hierbij vooral gaat om het verminderen van minderwaardigheidsgevoelens en het versterken van het Gemeenschapsgevoel.

Hoofdstuk 2.

Beschrijving van Dreikursiaanse ouderstudiegroepen.

Op duidelijke wijze wordt een overzicht gegeven van ontstaan en ontwikkeling van oudergroepen, alsmede van het daarbij gebruikte materiaal.

Het doel van Dreikursiaanse oudergroepen is: "Ouders helpen hoe ze een democratische relatie met hun kinderen kunnen opbouwen". (blz.44) Bijzonder verhelderend is het onderscheid in oudergroepen in drie categoriën:

Zollen die Diskussion und die Beiträge geführt werden; folgende Themenkreise werden behandelt:

- Psychotherapie und Analyse
- Individualprobleme und Pathologie
- Gemeinsame Probleme und Pathologie
- Agressivitätsentfaltung
- Veränderung und Verwicklung der Sexualität
- Rauschgiftsucht
- Abhängigkeit und Suggestion
- Institutionsanalyse
- Arbeitspsychologie
- Gruppendynamik
- Der Geist und der Körper
- Die psychiatrische Einwirkung auf die Kultur
- Ethische und religiöse Probleme
- Sozio-sexuelle Rollen
- Biologismus und Psychologismus, ein nicht bestehender Streit
- Neue Kommunikationswege.

Eventuelle Vortragsmeldungen bis 31.10.89 mit Titel und Zusammenfassung auf dem dazu bestimmten Formular; einsenden Redezeit 20 Minuten, zuzüglich Diskussion.

Kongresssprachen: Deutsch, Englisch, Französisch, Italienisch.

Aktiviteiten.

1989

NWIP: 28 oktober a.s. 14.00 uur,
"Vier R's als uitgangspunten en doelen van opvoeden."
Th. J. Joosten.

25 november a.s. 13.00 uur,
Algemene ledenvergadering.
Aansluitend 14.00 uur,
Lezing door de voorzitter G. Kulker.

1990

NWIP: Lezingen en studiebijeenkomsten
27 januari 14.00 uur
24 februari 14.00 uur
24 maart 14.00 uur.

IAIP: 29 july tot 2 augustus,
18e internationale congres.
Georganiseerd door: Società Italiana di Psicologia
Individuale.

Opgave voor deelname:
Segreteria del Congresso:
Dott. Donatella Zavalloni
Via S. Maria Fulcorina, 17
20123 - Milano (Italia)

Gepresenteerde programma:

Unter dem Rahmenthema:

"DER ADLERSCHULE ANGEHÖREN UND BILDUNG ERZEUGEN".

- groepen met een boek, "vage discussiegroep";
- groepen met een boek, "gestructureerd van opzet";
- groepen, die het S.T.E.P.-programma volgen.

Terecht wordt m.i. de tweede categorie aangeduid als Driekursiaanse discussiegroep. Hierin komen immers bewust enige basisconcepten aan de orde, zoals bemoediging, gevolgen en gezinsraad.

In deze richting is de S.T.I.P. (voortgekomen uit de Werkgemeenschap Ouders) nog immer actief.

In de laatste van de drie onderscheidingen is sprake van een volledig gesystematiseerd ouder-educatie programma, dat bestaat uit negen sessies van 1,5 à 2 uur.

Van de tweede categorie worden door de S.T.I.P. zo'n tien per jaar gestimuleerd.

In de beste traditie van I.P.-literatuur wordt ook hier een praktijkbeschrijving van zo'n groep gegeven, waaraan de auteurs hebben deelgenomen

Interessant is nog te wijzen op de opvatting dat "binnen de individualpsychologische richting men van mening is dat ouderstudiegroepen door een leek kunnen worden geleid".

(blz.55)

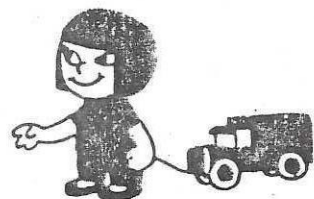
Naar mijn mening moet hierbij een vraagteken worden geplaatst. Immers als in zo'n groep enige basisconcepten van de I.P. moeten worden besproken, dan vraagt dit kennis van die concepten. Bovendien vraagt het leiden van groepen - ook al streef je niet het deskundigheidsmodel na - enige vaardigheid.

Met deze twee hoofdstukken is dus aandacht geschonken aan de theorie van de I.P., het belang ervan voor de opvoeding en de praktische toepassing ervan in oudergroepen besproken.

Hoofdstuk 3.

Beschrijving van de theorie en grondslagen van de P.E.T. en Thomas Gordon.

In een korte biografie wordt de schrijver van bestsellers als "Luisteren naar kinderen" en "Beter omgaan met kinderen" voor ons beschreven.

Belangrijk daarin is dat Gordon student van Rodgers is geweest.

Na zijn studie verschuift de belangstelling voor de industriële psychologie steeds meer naar de relatie tussen ouders en kinderen. Een slechte relatie leidt tot emotionele problemen.

Hij bestrijdt de mythe dat ouderschap "aangeboren" is.

In de ontwikkeling van Gordon worden drie invloeden van belang geacht.

- Het werken met Carl Rodgers heeft Gordon beïnvloed in zijn denken over de gezonde persoonlijkheid en de onderlinge menselijke relaties.

In deze humanistische psychologie zijn begrippen als zelf en zelfverwerkelijking, empathisch begrip, onvoorwaardelijke positieve aandacht en congruentie van groot belang. Zeker de laatste drie spelen een invloedrijke rol in de onderlinge communicatie.

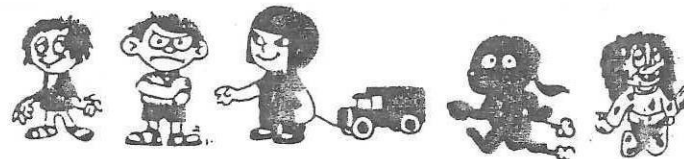
Ook door de behoeftentheorie van Maslow is Gordon beïnvloed.

- De opvattingen van Gordon zijn ook gevoed vanuit zijn werk binnen de industriële psychologie.

Organisatieprocessen en leiderschapsstijlen in groepen zijn belangrijke items voor hem geweest.

- Gedragstherapeutische invloeden blijken uit zijn definitie van gedrag: "alles wat hij (het kind) zou kunnen zeggen of

S.T.E.P.:

Een alternatief in de opvoeding.

Bestelling van de doctoraalscriptie bij:

Mevr. M. Vonk,

Gr. van Prinsterenstraat 73,

3038 RD Rotterdam.

Mevr. M. van Eldert,

Regentenstraat 64,

8014 VL Zwolle.

Prijs: f 25,- excl. verzendkosten.

Gironummer: 6026144 t.n.v. beide dames.

Literatuurlijst.

Ansbacher, H.L. & Ansbacher, R.R.,
Alfreds Adler Individualpsychologie,
München, 1982

Duijker, H.C.J.
Pedagogische studiën.
1976

Eldert, Marieke van; Vonk, Marieke.
S.T.E.P.: een alternatief in de opvoeding.
Doctoraalscriptie Rijksuniversiteit Utrecht, 1989.

Linden, George W.
In: Individual Psychology,
The journal of Adlerian Theory, Research & Practice.
1984, vol.40.

Lodewijks-Frenken, E.
Op opvoeding aangewezen.
Baarn, 1989.

Schulman, Bernard H.
Contributions to Individual Psychology,
Chicago, 1973.

Tymister, Hans Josef.
Lehrer und Schüler lösen Disziplinprobleme.
(vert. en bewerk. van "Maintaining sanity in the classroom")

Vanpoucke, E.
Opvoedend onderwijs naar individualpsychologische inspi-
ratie.
Kath. universiteit Leuven, 1986.

doen". Ook uitlokkende factoren spelen binnen het situatie-
gedrag-gevolg schema een rol.

De auteurs maken in dit hoofdstuk nog de vermeldenswaar-
dige opmerking "geen bewijs te hebben kunnen vinden dat
Dreikurs, Gordon of Rodgers ooit contact met elkaar hebben
gehad." (blz.64)

Na de beschrijving van de invloeden op Gordon komt de kern
van dit hoofdstuk: Gordons theoretische denkmodel. Hierin
staan de intermenselijke relaties centraal en daarbinnen
valt ook de ouder - kind relatie.

"Het is voor ouders niet gemakkelijk hun kinderen als mens
te zien". (Gordon, 1979, blz.23) Volgens hem gaat het in
de opvoedingsrelatie allereerst om de vraag of het gedrag
van een kind acceptabel of niet-acceptabel is. Hiertussen
bevindt zich de acceptatiegrens, die niet in alle situa-
ties voor alle volwassenen dezelfde is.

Ten tweede is het principe van "recht op problemen" van
belang. Dit beginsel kan als volgt worden onderscheiden:

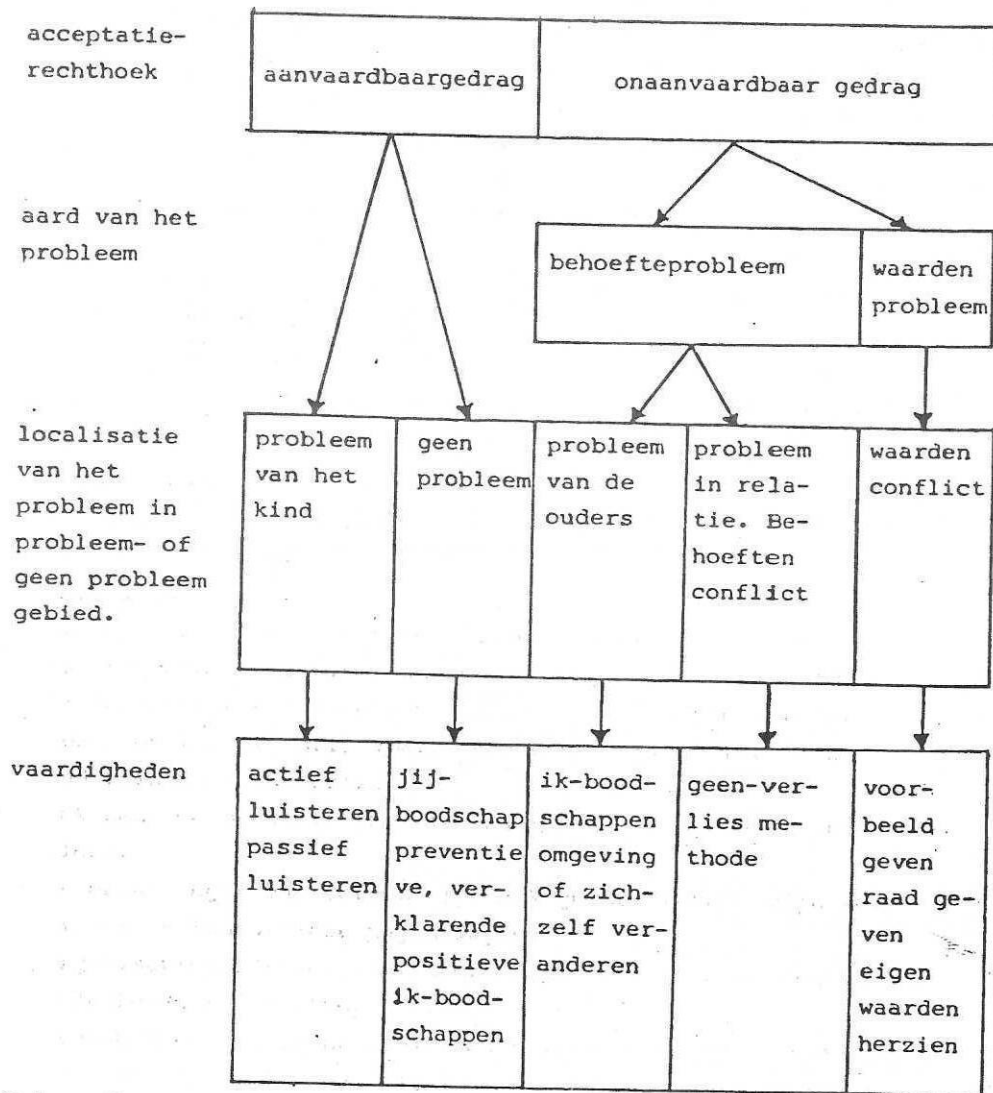
- het kind bevredigt zijn behoefte op een accepta-
bele wijze geen probleem.
- het kind wil behoeften bevredigen en wordt daar-
bij gehinderd probleem bij het kind.
- het kind botst bij bevrediging van zijn behoeften
op het streven van de ouders hun behoeften te be-
vredigen probleem bij de ouders.

Bij het laatste probleemgebied kan nog onderscheid ge-
maakt worden in behoefte- en waardeproblemen.

Voor het omgaan met deze moeilijkheden ontwikkelt Gordon
communicatieve vaardigheden: actief luisteren,
ik-boodschappen,
geen verliesmethode.

In de scriptie worden deze vaardigheden grondig beschreven.
Het voert binnen het bestek van dit artikel te ver deze

uitvoerig weer te geven. Het zeer informatieve schema op blz. 85, waarin het denkmodel van Gordon wordt uitgedrukt, wil ik U niet onthouden.

Schema 7. Het denkmodel van Gordon (naar Vanneste, 1986, pag.38)

enkele delen van deze werkstukken.

Aldus kunnen voor cursussen, studiebijeenkomsten e.d. zeer lezenswaardige brochures ontstaan. Als daarin ook de literatuurlijsten worden opgenomen, is er tevens een wegwijzer voor de lezer, die zich verder wil verdiepen.

- Het lijkt me in individualpsychologische kring de moeite waard t.z.t. stil te staan bij de visies op de "gezonde persoonlijkheid". Wellicht is het mogelijk dat:
 - De schrijfsters hierop nog eens in een studiebijeenkomst kunnen ingaan;
 - Els Lodewijks-Frenken hierover een lezing kan verzorgen;
 - In de basiscursus of op de universiteit iemand dit filosofisch getint onderwerp nader wil uitdiepen.

Het is voor mij duidelijk dat met deze doctoraalscriptie een uitstekende bijdrage is geleverd aan een kritische doordenking van de I.P. en opvoeding. Naar ik hoop leidt dit werk tot een verantwoord gebruik van het S.T.E.P.-programma in ons taalgebied. Immers met zo'n wens eindigen de auteurs:

"Om Dreikursiaanse ouderstudiegroepen uit de privé-sfeer te halen, achten wij wetenschappelijk onderzoek en publikatie van groot belang. Vertaling, bewerking en uitgave van het S.T.E.P.-programma in het Nederlands is hiertoe een eerste aanzet."

Realisatie van deze gedachte leidt wellicht weer tot een excellente aanwinst.

Th. J. Joosten.

Leeuwarden, 11 sept.'89

"Het bleek dat zowel de S.T.E.P. als de P.E.T. invloed hebben op attitudeverandering. Ook zien we dat de P.E.T. invloed heeft op gedragsverandering. Dit aspect komt bij de S.T.E.P. in mindere mate voor." (blz.120)

Hoofdstuk 7.

Opzet voor evaluatie-onderzoek.

Centraat staat hier de wens het S.T.E.P.-programma in het Nederlands te vertalen en enigszins te bewerken voor onze situatie. Zo'n experimentele versie moet dan worden uit-geprobeerd en empirisch worden onderzocht.

Voor de opzet van een dergelijk evaluatie-onderzoek doen de auteurs een voorstel. Hierbij is het van belang na te gaan of het volgen van een S.T.E.P.-programma in groepsverband opvoedingsattituden beïnvloedt en leidt tot gedragsverandering bij ouders en kinderen.

Deze hypothese wordt verder uitgesplitst en daarna wordt een onderzoeksdesign voor effectevaluatie beschreven.

Slot.

Ik hoop mijn titel boven dit artikel voldoende te hebben waargemaakt middels deze bespreking. Hoewel ik de scriptie hier op de voet het gevolgd, kan ik nooit geheel recht doen aan de rijkdom van dit werkstuk.

Ter afsluiting een paar overwegingen:

- De individualpsychologische beweging (en andere) zou er bij gebaat zijn als deze scriptie en die van E. Vanpoucke voor ieder verkrijgbaar was. Indien geen commerciële uitgave mogelijk is, moet worden onderzocht of een "goedkope versie" in beperkte oplage te realiseren is.
- Het laatste moet zeker overwogen worden m.b.t.

Hoofdstuk 4.

Beschrijving van de Parent Effectiveness Training.

De P.E.T. is vooral een vaardigheidscursus, die preventief en curatief kan worden gebruikt.

Curatief wordt de cursus sinds enige jaren binnen Riaggen benut. In ons land ligt het alleenrecht voor de P.E.T.-trainingen bij het N.E.T. (Nederlandse Effectiviteits Trainingen).

In 1987 zijn volgens deze organisatie 1252 cursuspakketten verkocht.

In P.E.T.-cursussen spelen contrastmethode en rolomkeringen een belangrijke rol. In de scriptie worden die beschreven, evenals een praktijkvoorbeeld.

Hoofdstuk 5.

Evaluatie en kritische kanttekeningen.

Na een beschrijving van de Dreikurs en Gordon oudergroepen - hun theorie en werkwijze - komen we m.i. in dit hoofdstuk bij de kern van dit werkstuk.

Beide richtingen worden hier kritisch besproken.

Met betrekking tot de theorie van Dreikurs wordt opgemerkt dat het nog maar de vraag is of alle problemen kunnen worden verklaard uit een gebrek aan democratie. Ook worden enkele bedenkingen geformuleerd bij de toegankelijkheid van zijn ideeën.

In dit verband wordt m.i. terecht betwijfeld of oudergroepen wel door leken moeten worden geleid. Zeer juist wordt gesteld dat de "kwaliteit van de cursus" (blz. 101) moet worden gewaarborgd.

Ook over de opzet van Gordons methode wordt kritisch gereflecteerd, waarbij o.a. wordt stil gestaan bij de eenzijdige benadering van de ouder - kind relatie vanuit de om-

gang.

Lezenswaardig is de vermelde kritiek op Gordon wat betreft het onderscheid tussen behoeften- en waarden-conflicten.

"Het aanleren van vaardigheden is wel een bijdrage tot het verwerven van een attitudeverandering. Echter er behoort ook expliciete aandacht te zijn voor het bewerkstelligen van een andere opvoedingsfilosofie". (blz.104)

Na de afzonderlijke bezinning op beide richtingen volgt een vergelijking tussen Dreikurs en Gordon oudergroepen. Bij beide wordt ervan uitgegaan dat ouders educatie nodig hebben bij de opvoeding van hun kinderen. Het bevorderen van democratische relaties is beider doelstelling.

Belangrijk verschilpunt is de rijkwijdte van de theoriën; de I.P. is meer omvattend dan de theorie van Gordon.

Een zeer boeiend kritiekpunt lijkt me dat van de gezonde persoonlijkheid. Bij Gordon gaat het om zelfactualisatie en bij Dreikurs om Gemeenschapsgevoel als centraal idee. Zelfontplooiing heeft de laatste jaren ideeën over opvoeding en onderwijs sterk beheerst. Geregeld lees je over de ik-gerichtheid van de moderne mens.

Aangaande dit thema wil ik wijzen op een paar boeiende artikelen:

- In het tijdschrift "Individual Psychologie" (1984) schrijft G.W. Linden: " It is becoming evident that not all self-fulfillment is desirable. There is something self-contradictory in having a duty to fulfill all one's desires, for, unlike human beings, all desires are not equal and some potentialities are not worthy of being human goals. The movement to "be in touch" is now waning, because it is based on the "root fallacy ... that the human self can be wholly autonomous, solitary, contained and "self-created". (Yankelovich, 1981). Such a self is a diminished self."

- Al enige tijd geleden schreef H.C.J. Duijker in Pedagogische Studiën (1976) over "de ideologie der zelfontplooiing", waarin zelfverwerkelijking en Gemeenschapsgevoel aan de orde komen."Wie alleen maar uit is op zelfontplooiing, houdt met andere mensen geen rekening, zomin als een boom met andere bomen rekening houdt."
 - Zeer recent is door E. Lodewijks-Frencken in haar boek "Op opvoeding aangewezen" (1989) op onverschilligheid in de opvoeding gewezen. Ze baseert haar opvattingen op de cultuurkritiek van Lasch (V.S.) en de opvoedingstheorie volgens Langeveld. Een boek dat ik zeker de schrijfsters van deze scriptie wil aanbevelen.
- Het voert te ver om hierop nu nader in te gaan, maar het is wel een interessant filosofisch onderwerp voor nadere bezinning.

Terug naar de scriptie, waar nu het S.T.E.P.-programma wordt aangeboden als een integratie van twee oudergroepmodellen. Gordon is hier geïntegreerd in een Dreikursiaans ouderprogramma.

Hoofdstuk 6.

Empirisch onderzoek naar oudergroepen.

Aan de uitvoerige weergave van de onderzoeken naar oudergroepen kan in dit artikel nauwelijks recht worden gedaan.

Het hoofdstuk is zeer informatief vanwege het overzicht dat wordt gegeven naar de effecten van Dreikurs en Gordon oudergroepen.

Diverse instrumenten en modellen voor onderzoek worden in heldere bewoordingen besproken. Uit de beschikbare gegevens stellen de auteurs in de samenvatting vast: